

Geçtan, E. (2020) İnsan Olmak. İstanbul: Metis, 183 s.

Ayşenur YILDIRIM*

E-mail: aysenur.yildirim@yaloa.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3280-484X>

“İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana geçen süre içinde çağdaş toplumlar kendine özgü bir olguyu da birlikte getirmiştir. İnsan eskisinden çok daha fazla sayıda insanla, çok daha kısa süreli, daha yüzeysel ilişkiler kurma eğilimindedir. Bu, soğuk bir günde karşılaşan bir grup kirpinin öyküsüne benzer. Kirpiler ısınabilmek için birbirlerine sokulurlar, ama dikenleri birbirine batar. Birbirlerinden ayrıldıklarındaysa soğuktan rahatsız olurlar. İleri geri hareket ederek sonunda dikenlerini batırmadan birbirlerini ıstabilecekleri en uygun uzaklığı bulurlar.” (Geçtan, 2020, s. 31).

İnsan toplumda birçok kişiyle bir arada, etkileşim halinde yaşamak durumundadır. Zaman zaman kendisiyle ve çevresiyle ilgili düşüncelerinde ya da davranışlarında sıkıntılara düşebilir. Böyle bir durumda kendisinin ve iletişimde olduğu kişilerin düşüncelerini anlama, davranışlarını anlamlandırma ihtiyacı duyar. Bunu sağlayabilirse kendi dikenlerini başkalarından, başkalarının dikenlerini de kendinden korumak için uygun mesafeyi alabilir. İnsan Olmak kitabı da insanın anlam arayışına ve çevresine karşı doğru konum alma çabasına açık ifadeleri ve etkileyici üslubu ile rehber olacak nitelikte bir kitaptır.

Kitap; Birey ve Toplum, Ana-Baba ve Çocuk, İnsanlardan Korkmak, Öfke ve Düşmanlık, Değersizlik Duygusu, Kaygı, Sorumluluktan Kaçış, Yalnızlık, Ortak-Yaşam İlişkisi, Nevrotik Kısırdöngü, Yaşam ve Ölüm, Kendini Yaşamak, Epilog olmak üzere 13 bölümden oluşmaktadır.

Yazarın kitabı kaleme almasına vesile olan anısından ve kitabın ortaya çıkış sürecinden bahseden 26. Basım için ön sözünden anlıyoruz ki bu kitap yazarın akademik kaygı olmaksızın kaleme aldığı ilk kitabı niteliğini taşımaktadır. Yazarın ifadesine göre, “Bu kitap, ortalama insanın davranışlarının gerisindeki dinamik güçleri meslek dışı okuyucuya tanıtmayı amaçlamakta ve yazarın otuz yıldır süregelen klinik yaşantılarının birikiminden yaptığı çıkarsamaların bir bölümünü içermektedir... Bu kitapta, insanın kendi kendisine tutsak olmasına yol açan kısırdöngülerin oluşum nedenlerine ve yaşanış biçimlerine ağırlık verilmiştir. Çünkü insan, kendisine karşıt düşen davranışlarını nasıl geliştirdiğini göremedikçe, özgür olmak için neyi aşması gerektiğini de bilemez.” (Geçtan, 2020, ss. 13-14). Dolayısıyla kitabın amacı insanın kendisindeki ve çevresindeki bilinmeyenlerin sayısını azaltmaktır.

* Arş. Gör. Yaloa Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, Din Eğitimi.

Yazar ilk olarak geçmişten günümüze, ilkel toplumdan çağdaş topluma kadar insanın toplumda nasıl düzen geliştirdiği, yasaların, geleneklerin ve törelerin ortaya çıkışı ve uygulanması konularından söz etmektedir. Toplumun geçirdiği sancılı değişim sürecine bakış açısı ve kavramları iki yönlü ele alış biçimi ise ufuk açıcudur. Kitap boyunca insanı kendi duygularını anlamaya yöneltmek amacıyla olduğunu düşündüren yazar, insanın çevresine karşı geliştirdiği korkuların ya da kızgınlıkların kendisine olan korkularından ve geçmişinden getirdiği kızgınlıkların birikiminden kaynaklandığına değinmektedir. “Kızgınlığı sevmek” üzerine yaptığı tanım ise dikkat çekicidir: “Bazı insanlar yalnızlıklarını ve boşluklarını gidermede kızgınlık duygusunu uyuşturucu bir madde olarak kullanır ve diğer insanlara karşı yaşadıkları sürekli öfke sayesinde kendileriyle yüzleşmekten kaçınırlar.” (Geçtan, 2020, s. 65).

Kitapta önemli noktalardan biri yazarın bazen birbiriyle karıştırılan değersizlik ile eksiklik duygusu, kaygı ile korku duygusu arasındaki farkı ele alarak okuyucunun zihninde kavramların netleşmesini amaçlamasıdır. Sorumluluktan kaçış dendiğinde genel olarak dış dünyaya karşı olan sorumluluk akla gelebilir ancak yazarın kitapta sözünü ettiği kaçış, kişinin kendisine karşı olan “iyi yaşama sorumluluğu” dur. Buna bağlı olarak bir diğer önemli nokta ise insanın başta kendisine karşı anlayışlı, merhametli ve bağışlayıcı olması gerektiği, böylece olumsuz duygularını kontrol edebilmesinin ve ilişkilerinde etkin bir rol üstlenebilmesinin kolaylaşacağıdır. İnsanın kendisini bulma yolunda karşılaştıklarıyla hissedebileceği karamsarlığa karşı birçok bölümde vurgulanan nokta da önemli olanın olumsuz duyguların evrensel nitelikte olduğu gerçeğini özümseyebilmek olduğudur.

İnsanların geçmişe ve şimdiye dair bakış açılarını da ele alan yazar, şimdiye olan bakış açılarındaki karamsarlığa dikkati çekmektedir. İçinde yaşadığımız dünyanın zor bir alan olduğundan yakınlık zamanı tüketmek yerine, onu ve gerçeklerini kabul ederek mücadele etmenin ve harekete -pasif rolden aktif role- geçmenin önemini vurgulamaktadır: “Yaşamın tümünü bir süreç olarak yaşamak olanaksızdır. Süreçleri bazen kendimiz öldürürüz, bazen de birlikte olduğumuz insanlar. Ama önemli olan süreçleri kapatmamak için çaba göstermektir. Dünyada iki tür insan vardır: yaşayanlar ve yaşayanları seyredip eleştirenler. Seyretmek ölümü, katılmak ise yaşamı simgeler.” (Geçtan, 2020, s. 171).

Kitabın son bölümü Epilog’da yazar, görüşlerine etki eden bilim insanlarına değinerek kitapta ele alınan konuların ve hâkim olan bakış açısının anlaşılmasını sağlayacak açıklamalarda bulunmaktadır.

Engin Geçtan, İnsan Olmak kitabı ile, doğasında var olan duyguları fark etmesi ve davranışlarını anlamlandırması için okuyucuya ayna tutmaktadır. Kişi bazı noktalarda yüzleştiklerine karşı direnç gösterebilir ancak yazarın da dediği gibi, “Kusurlu bir yanımızla yüzleşip bunu kabul edebilirsek, bu yanımızın bir süre sonra ortadan kalkma olasılığı da artar... Bir insan ancak kendi içinde devrikse başkaları tarafından devrilebilir.” (Geçtan,

2020, s. 85). Sonuç olarak kitabın okuyucuya, kendisinin ve çevresindekilerin davranışlarını daha anlaşılır görmede, hayatının birçok alanında ilişkilerini daha sağlıklı bir zeminde yürütmede katkı sağlayacağı düşünülmektedir.